

RD. 512. 2. 24. 2022

dr hab. Piotr Seweryński
Państwowa Wyższa Szkoła
Filmowa Telewizyjna i Teatralna
im. L. Schillera w Łodzi

Łódź, dnia 1.03.2023

Recenzja dorobku artystycznego i pedagogicznego doktor Anny Gajewskiej w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

1. Zleceniodawca recenzji

Rada Dyscypliny Akademii Teatralnej im. A. Zelwerowicza w Warszawie na podstawie art.28 ust. 4 oraz art.212 ust.5 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce, w związku z par.5 ust.4 Regulaminu przeprowadzania postępowań w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego sztuki w Akademii Teatralnej im. A. Zelwerowicza w Warszawie, pismem z dnia 12 lipca 2022 r. powołała Komisję Habilitacyjną w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego doktor Annie Gajewskiej w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki filmowe i teatralne.

Prorektor do spraw rozwoju Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie, prof. dr hab. Anna Serafińska, pismem z dnia 17 stycznia 2023 roku, poinformowała o powołaniu mnie na recenzenta w składzie komisji habilitacyjnej w w/w postępowaniu.

Dokumentacja habilitantki zawiera:

1. Kopię dyplomu doktora sztuki
2. Autoreferat
3. Informacje o dorobku artystycznym i pedagogicznym oraz działalności popularyzatorskiej w kraju i zagranicą
4. Dokumentację publicznej prezentacji dzieła będącego podstawą postępowania habilitacyjnego, wraz z nagraniem
5. Dokumentację publicznych prezentacji dorobku artystycznego po uzyskaniu stopnia doktora sztuki

2. Dane habilitantki

Pani Anna Gajewska jest absolwentką Wydziału Aktorskiego Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie. Tytuł magistra uzyskała w 2002 roku. Stopień doktora sztuki uzyskała 21.12.2017 roku, na podstawie rozprawy „Analiza roli Virginei (Viviany) w spektaklu „Merlin. Inna historia”, w reżyserii Ondreja Spisaka, w świetle psychologii głębi C.G. Junga”.

W latach 1999-2002 była aktorką Teatru Dramatycznego w Warszawie. W latach 2004-2006 współtworzyła Fundację Sztuki Arteria. W latach 2006-2013 współpracowała z prowadzonym przez Igora Gorzkowskiego Studiem Teatralnym koło oraz Fundacją Sztuka Dialogu Tadeusza Słobodzianka, a także z warszawskimi teatrami Rampa, Syrena i Nowym. W 2014 roku powróciła do Teatru Dramatycznego, z którym pozostaje związana do dziś. W tym okresie współpracowała również z Ogniskiem Teatralnym Teatru Ochoty, Studenckim Teatrem Praskim i Stowarzyszeniem

BIURO RADY DYSCYPLINY
Akademii Teatralnej im. A. Zelwerowicza
Wpłynęło dnia 6.03.2023
l.dz. 108/P/03/23

Praktyków Dramy STOP-KLATKA, prowadząc warsztaty teatralne. Od 2012 roku pracuje jako wykładowca, a od 2017 roku do dzisiaj jako adiunkt na Wydziale Sztuki Lalkarskiej Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie Filia w Białymstoku. Prowadzi zajęcia w ramach Interpretacji prozy i wiersza oraz Scen dialogowych wierszem.

3. Autoreferat

Autoreferat jest klarownym opisem dorobku habilitantki, której działania w sferze aktorskiej i pedagogicznej pokazują bogactwo i różnorodność jej twórczej aktywności, a także ogromne doświadczenie w wielu przestrzeniach artystycznej działalności.

Jej aktorski talent i umiejętności zostały dostrzeżone już podczas studiów na wydziale aktorskim, kiedy zadebiutowała rolą Anki w spektaklu Teatru Telewizji „Szkolne graffiti” w reżyserii Witolda Adamka. Rola Anny Pietrowny w przedstawieniu dyplomowym „Iwanow” A. Czechowa, w reżyserii Mateusza Bednarkiewicza, przyniosła jej w 1999 roku angaż w prowadzonym przez Piotra Cieślaka, warszawskim Teatrze Dramatycznym.

W ciągu kilku lat obecności na stołecznej scenie rozwijała aktorski warsztat, grając ciekawe i różnorodne role:

- Molly w spektaklu „Opera żebracza” na motywach sztuki V. Havla, w reżyserii Piotra Cieślaka, 1999
- Ruth w spektaklu „Salome” O. Wilde’a, w reżyserii Jurka Sawki, 2000
- Królowej Angarawati i Wassawadatty w spektaklu „O ministrze, który przysięgi dotrzymał” w reżyserii Piotra Cieślaka, 2000
- Heleny w spektaklu „Wszystko dobre, co dobrze się kończy” W. Szekspira, w reżyserii Piotra Cieślaka, 2001
- Gołębiczy i Kucharki w spektaklu „Alicja w krainie czarów” L. Carrolla, w reżyserii Tomasza Hynka, 2001
- Wdowy w spektaklu „Morderstwo” H. Levina, w reżyserii Piotra Cieślaka, 2002

Silny imperatyw twórczych poszukiwań nie pozwolił jednak Annie Gajewskiej pozostać we w miarę bezpiecznej przestrzeni teatru instytucjonalnego i popchnął ją do działań w ramach niezależnych form twórczości. Był to czas który, jak twierdzi sama habilitantka, miał ogromny wpływ na jej artystyczny rozwój i silnie wpłynął na kształtowanie aktorskiej i społecznej świadomości.

W 2004 roku wraz z Agatą Buzek, Kacprem Kuszewskim i Michałem Sieczkowskim powołała Fundację Sztuki Arteria. Pod jej egidą realizowała wartościowe projekty kulturalne i społeczne. Jednym z ważniejszych przedsięwzięć, któremu habilitantka poświęca w autoreferacie wiele uwagi, był, zorganizowany w 2006 roku, cykl wydarzeń artystycznych, poświęconych wietnamskiej diaspory w Warszawie. Spotkanie z kulturą wietnamską, warsztaty plastyczne i muzyczne, koncerty, wystawa portretów Wietnamczyków, sprawiły, że społeczność polska i wietnamska zbliżyły się i stały się dla siebie mniej anonimowe, wpływając na aktywizację azjatyckich przybyszów. Konsekwencją tego projektu był zrealizowany przez doktor Gajewską dokument filmowy „Warszawiacy”, którego wartość doceniono na wielu festiwalach. Został także wyemitowany przez stację telewizyjną Planete. Ogromne zaangażowanie habilitantki w sprawy relacji polsko- wietnamskich, zaowocowało kolejnymi projektami, mając wielkie znaczenie dla poznania i zrozumienia specyfiki społeczności wietnamskiej. W 2006 roku została laureatką „Wdech” Gazety Wyborczej za projekt „Podróż do Azji”- wycieczki na Stadion Dziesięciolecia w Warszawie.

Anna Gajewska podkreśla wielką wagę współpracy z wieloma nieinstytucjonalnymi inicjatywami artystycznymi dla jej artystycznego rozwoju. W latach 2006 – 2013 współpracuje ze stworzonym przez Igora Gorzkowskiego Studiem Teatralnym Koło w Warszawie oraz z Fundacją Sztuka Dialogu prowadzoną przez Tadeusza Słobodziankę. Był to czas poszukiwań, w ramach których w każdym etapie opartego na improwizacjach procesu budowania spektaklu, uczestniczyli wszyscy jego twórcy. Ich efektem były interesujące role i przedstawienia: Lola - „Kowal Malambo” T. Słobodzianka, w reżyserii Ondreja Spišáka, Dziwka i Polska – „Szajba” M. Sikorskiej-Miszczyk, w reżyserii Anny Trojanowskiej, Udi - „Baden Baden” P. Rowickiego i Kobieta II – „Gardenia” E. Chowaniec, w reżyserii Aldony Figury, Nina - „Hydraulik”, Maria - „Ukryj mnie w gałęziach drzew” i Filifionka - „Dolina Muminków w listopadzie” T. Jansson, w reżyserii Igora Gorzkowskiego. Habilitantka współpracuje równocześnie z teatrami instytucjonalnymi – Rampą, Syreną, Teatrem Nowym, biorąc udział w widowiskach muzycznych, m.in.: „Wielkiej Wodzie” w reżyserii Jana Szurmieja czy „Operze za trzy grosze” B. Brechta, w reżyserii Laco Adamika. W 2014 roku Anna Gajewska wraca do Teatru Dramatycznego w Warszawie i gra kolejne, coraz ciekawsze, wzbogacone dotychczasowym doświadczeniem, role.

Są to: Olga w spektaklu „Trzy siostry” A. Czechowa, w reżyserii Małgorzaty Bogajewskiej, Nerissa w spektaklu „Kupiec Wenecki” W. Szekspira, w reżyserii Aldony Figury, Sasziko, Kelnerka III, Girlsa III w spektaklu „Młody Stalin” T. Słobodzianka, w reżyserii Ondreja Spišáka, Pani Shears, Pani Gascoyne, Numer 44, Kobieta na ulicy, Kobieta w informacji, Kobieta w Londynie, Głos, Bankomat w spektaklu „Dziwny Przypadek Psa Nocną Porą” S. Stephensa, w reżyserii Jakuba Krofty, Grace w spektaklu „Cudotwórca” B. Fielera, w reżyserii Wawrzyńca Kostrzewskiego, Lulu w spektaklu „Cabaret” J. Masteroffa, J. Kandra, F. Ebba, w reżyserii Eweliny Pietrowiak, Mieszkaniec IV w spektaklu „Wizyta Starszej pani” F. Durrenmatta, w reżyserii Wawrzyńca Kostrzewskiego, Pat w spektaklu „Kinky Boots” H. Fiersteina, C. Lauper, w reżyserii Eweliny Pietrowiak.

Z dokonanego przez habilitantkę podsumowania jej dotychczasowej drogi aktorskiej wyłania się obraz artystki poszukującej twórczych wyzwań w wielu przestrzeniach aktorskiej aktywności, poświęcającej wiele energii pracy edukacyjnej i pedagogicznej, gotowej do nieszablonowych działań z pogranicza sztuki i działalności społecznej.

4. Dorobek po doktoracie

Po uzyskaniu w 2017 roku stopnia doktora sztuki, Anna Gajewska kontynuuje aktorską drogę na deskach Teatru Dramatycznego w Warszawie, grając Lindę w spektaklu „Pijani” I. Wyrupajewa, w reżyserii Wojciecha Urbańskiego, Oną 4 w spektaklu „Miłość od ostatniego wejrzenia” V. Rudan, w reżyserii Iwony Kempy, Aldonę/Dulcyneę w spektaklu „Człowiek z La Manchy” D. Wassermana, w reżyserii Anny Wieczur, Dorę w spektaklu „Fatalista” T. Słobodzianka, w reżyserii Wojciecha Urbańskiego, Lekarkę w spektaklu „Psy Ras Drobnych” O. Hund, w reżyserii Iwony Kempy.

Rozwija także swoje aktorskie umiejętności na planie filmowym, grając m.in. jak sama podkreśla, ważną dla jej twórczego dorobku rolę Justyny w nagradzanej na wielu festiwalach w Polsce, Europie i na świecie „Magdalenie” Filipa Gieldona.

Równolegle z przestrzenią teatralną i filmową habilitantka kontynuuje rozpoczętą wiele lat przed doktoratem współpracę z dubbingiem, w którym stworzyła dziesiątki ról w najrozmaitszych gatunkowo dziełach. Oryginalne role tworzy także w słuchowiskach, reżyserowanych przez uznanych reżyserów radiowych. Nieustannie rozwija aktorskie umiejętności, zgłębiając techniki Stanforda Meissnera, Lee Strasberga, uczestnicząc w łączących wiele technik warsztatach Gary’ego

Condesa. Znakomicie odnajduje się w przedstawieniach dramatycznych, jak i muzycznych, czy musicalowych, wymagających wysokiego poziomu umiejętności wokalnych.

5. Opis dzieła

W 2018 roku Anna Gajewska otrzymała propozycję roli kobiety (Ona-4) opowiadającej o traumatycznej relacji z mężem w adaptacji powieści Vedrany Rudan „Miłość od ostatniego wejrzenia” w reżyserii Iwony Kempy, która jest podstawą niniejszego przewodu habilitacyjnego. T0, napisane niezwykle ostrym, pełnym wulgaryzmów i dosadności językiem dzieło, jest przejmującą, bolesną, przytłaczającą okrucieństwem opowieścią o odnawiającym się w kolejnych pokoleniach mechanizmie przemocy i dominacji mężczyzny nad kobietą. Jego siłę i uniwersalizm wzmacnia oddanie przez reżyserkę głosu nie jednej, ale czterem kobietom oraz prosta, niosąca symboliczne przesłanie scenografia, złożona z kilku krzeseł i umieszczonych w otwartych trumnach sukni ślubnych. Habilitantka podkreśla duże znaczenie pracy nad rolą w tym przedstawieniu dla jej aktorskiego rozwoju, a także możliwości głośnego mówienia o problemach kobiet, dotąd przemilczanych lub niewystarczająco nagłośnionych. Ogromne wrażenie, jakie wywarła na niej lektura tekstu Vedrany Rudan wywołało jednocześnie poczucie dystansu i niezgodę na tak mocną formę autorskiej wypowiedzi. Stopniowo jednak z coraz większą empatią i zrozumieniem zagłębiała się w emocje i sensory, które przecież były obecne w społecznej świadomości. Od pierwszej próby zaczęła wraz z reżyserką i koleżankami aktorkami tworzyć podobnie myślący zespół, wspólnotę. Organizm, złożony z czterech kobiet, które chcą mówić o dramacie, który je dotyka. Zespołowa praca sprawiła, że na scenie widzimy i czujemy wspólnotę kobiet, połączonych traumatycznym doświadczeniem. Są skupione na sugestywnym przekazie, będąc jednocześnie świadkami opowiadanych historii.

Anna Gajewska przejmuje opowieść w chwili, w której Ona jest już wyczerpana poniżeniem, uprzedmiotowieniem, strachem i własną uległością. Przejmująca jest w poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie „Co robię źle i co powinnam jeszcze zrobić, żeby zyskać przychylność męża”. Przekonanie o własnej winie, ale także przebłykująca spod niego ironia i dystans znakomicie pokazują emocjonalną kondycję bohaterki. Anna Gajewska jest bardzo precyzyjna w przekazywaniu myśli i intencji swojej postaci, Ufając sile tekstu operuje oszczędną ekspresją. Niezwykłą wyrazistość emocjonalną pokazuje w scenie, w której przeciwstawia się mężowi, tworząc znakomity duet z Małgorzatą Czerwińską. Prosto, bez nadmiernej szarży, prowokuje go do agresji, doskonale wiedząc, że ten nie powstrzyma się od przemocy. Powoli rośnie w niej gotowość do odwetu. Reżyserski podział opowieści na cztery aktorki, będące jedną osobą, wymagał niezwyklej uważności w przejmowaniu myśli i intencji. Wrażliwość na partnera i umiejętne wchodzenie w kolejne etapy rozwoju postaci dawały poczucie ciągłości i jednorodności scenicznego przekazu. Równie wymagający był proces przejmowania roli męża, naglej zmiany sposobu myślenia i odczuwania, któremu kobieta- Ona się przeciwstawia. Habilitantka poradziła z nim sobie, podobnie jak pozostałe aktorki, zachowując dystans i nieco przerysowując tę postać. Anna Gajewska świetnie odnalazła się w obu zadaniach. Pod spokojem opowieści tracącej siłę i wiarę w normalne życie kobiety, kryje intensywne emocje, które tym silniej objawiają się w momentach psychicznych pęknięć. Płynnie przechodzi od rozmowy z widzem, w której łamie czwartą ścianę, do bezpośredniej relacji z partnerem scenicznym. Jako świadek wydarzeń, siedząc na krześle, nie będąc bezpośrednio zaangażowana w akcję, intensywnie w niej uczestniczy. Silne utożsamienie się z losem tych, których głos bardzo długo nie był słyszalny, wskazuje na dogłębną analizę treściową i emocjonalną postaci, dokonaną przez grające w spektaklu aktorki, które

współtworzą mocny manifest, będący wyrazem uniwersalnego sprzeciwu wobec przemocy i instrumentalnego traktowania kobiety, która staje się ofiarą rodzinnych patologii. Artystyczna i warsztatowa wartość roli habilitantki została słusznie wyróżniona nagrodą aktorską na XIX Festiwalu Dramaturgii Współczesnej „Rzeczywistość Przedstawiona” w Zabrzu.

6. Dorobek pedagogiczny

Kilka lat po ukończeniu studiów habilitantka rozpoczęła aktywną działalność edukacyjną prowadząc warsztaty teatralne we współpracy z licznymi instytucjami kulturalnymi. Ta pasja oraz wieloletnie doświadczenie twórcze sprawiły, że w 2012 roku Anna Gajewska rozpoczęła pracę wykładowcy na Wydziale Sztuki Łańskiej Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie Filia w Białymstoku. Pedagogiczne umiejętności ugruntowywała prowadząc Interpretację wiersza i prozy na roku pierwszym i drugim, a ostatnie dziesięć lat poświęciła inspirowaniu studentów do zdobywania warsztatowych umiejętności posługiwania się mową związaną oraz odkrywania artystycznej i kulturowej wartości dzieł Aleksandra hr. Fredry, Juliusza Słowackiego, Wiliama Szekspira, Johanna Wolfganga Goethego, Moliere’a, Henryka Ibsena, Pedra Calderona de la Barca w ramach Scen wierszem. Przybliżanie formy, struktury i sensów wiersza tak, aby stały się bliskie, nieskomplikowane i atrakcyjne, otwartość na indywidualne potrzeby studentów, zaangażowanie w ich twórczy rozwój, wsparcie i pomoc w pokonywaniu warsztatowych przeszkód sprawiły, że doktor Anna Gajewska stała się cenionym pedagogiem, mającym istotny wpływ na proces rozwoju adeptów sztuki łąckiej.

Konkluzja

Po zapoznaniu się z dokumentacją dotyczącą dorobku artystycznego i pedagogicznego oraz zapisem spektaklu „ Miłość od ostatniego wejrzenia” w reżyserii Iwony Kempy stwierdzam, że osiągnięcia twórcze i dydaktyczne doktor Anny Gajewskiej w pełni spełniają wymagania art. 16 Ustawy z dnia 14.03.2003 roku (z późniejszymi zmianami) o stopniach naukowych i tytułach oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki i popieram wnioski o nadanie pani doktor Annie Gajewskiej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki filmowe i teatralne.

